

ingediend op **1046** (2021-2022) – Nr. 1
7 december 2021 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Binnenlands Bestuur,
Gelijke Kansen en Inburgering
uitgebracht door An Moerenhout en Nadia Sminate

over de opdracht en werking
van het Hannah Arendt Instituut

Samenstelling van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering:

Voorzitter: Kris Van Dijck.

Vaste leden:

Maaïke De Vreese, Nadia Sminate, Annabel Tavernier, Kris Van Dijck, Paul Van Miert;

Yves Buysse, Chris Janssens, Sam Van Rooy;

Katrien Partyka, Brecht Warnez;

Tom Ongena, Bart Tommelein;

An Moerenhout, Jeremie Vaneeckhout;

Maxim Veys.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bert Maertens, Freya Perdaens, Elke Sleurs;

Adeline Blancquaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;

Koen Van den Heuvel, Hilâl Yalçın;

Stephanie D'Hose, Emmily Talpe;

Meyrem Almaci, Celia Groothedde;

Kurt De Loor.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

INHOUD

1.	Inleiding door minister Bart Somers	4
2.	Toelichting door Christophe Busch.....	4
2.1.	Situering Hannah Arendt Instituut.....	4
2.2.	Wat doet het Hannah Arendt Instituut?	5
2.3.	Kernwaarden	6
2.4.	Wetenschappelijke raad en prominente partners	6
2.5.	Programmalijnen	6
2.6.	Operationeel team en onderzoeksteam	7
2.7.	Gehanteerde tools om kennis te vertalen	7
2.8.	Vorming en publiekswerking.....	8
2.9.	Besluit	9
3.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden	9
3.1.	Tussenkoms van Nadia Sminate.....	9
3.2.	Tussenkoms van Sam Van Rooy	11
3.3.	Tussenkoms van Orry Van de Wauwer	13
3.4.	Tussenkoms van Tom Ongena	13
3.5.	Tussenkoms van An Moerenhout.....	14
3.6.	Tussenkoms van Kurt De Loor	15
4.	Antwoorden van de genodigden	15
4.1.	Antwoorden van Christophe Busch	15
4.2.	Antwoorden van minister Bart Somers	19
5.	Replieken van de commissieleden en aanvullende antwoorden	20
	Gebruikte afkortingen	24

De Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering hield op 30 november 2021 een gedachtewisseling over de opdracht en werking van het Hannah Arendt Instituut.

Aan de gedachtewisseling werd deelgenomen door:

- Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en gelijke Kansen;
- Christophe Busch, directeur van het Hannah Arendt Instituut.

1. Inleiding door minister Bart Somers

De *minister* stelt dat het Hannah Arendt Instituut in 2020 werd opgericht op initiatief van de Vrije Universiteit Brussel, de Universiteit Antwerpen en de stad Mechelen. De bedoeling was om de handen in elkaar te slaan rond brandende maatschappelijke uitdagingen zoals stedelijkheid, diversiteit en burgerschap en om academische kennis over te dragen naar de bredere samenleving. Deze vertaalslag naar het praktische domein is nodig want academisch onderzoek blijft vaak opgesloten binnen de universiteitsmuren.

Het instituut werkt dus op de driehoek stedelijkheid, diversiteit en burgerschap. Omdat elk van die drie componenten behoren tot de kernbevoegdheden van de minister én omdat hij gelooft in het evidence- en practicebased werken, heeft hij in 2020 het instituut een subsidie van 234.960 euro toegekend. Deze subsidie diende voor de opstart en de coördinatie van het instituut en de uitrol van een eerste onderzoeksagenda. De projectsubsidie werd zowel financieel als inhoudelijk gecontroleerd door de administratie van de minister. Daaruit blijkt dat de vooropgestelde doelstellingen ruim werden behaald. Er werden onder meer drie onderzoekslijnen opgestart die resulteerden in drie rapporten met aanbevelingen.

Begin 2021 ontving het Hannah Arendt Instituut een subsidie van 236.940 euro om de werking verder uit te diepen, meer bepaald door de verbinding te maken tussen wetenschap, professionals, beleid, middenveld en lokale besturen, en door in te zetten op verschillende vormings- en trainingsactiviteiten, video's, podcasts en een studiedag. De doelstelling is om belangrijke samenlevingsproblematieken te vertalen naar een haalbare en lokale aanpak. Deze subsidie loopt eind december van dit jaar ten einde.

Het Hannah Arendt Instituut heeft de voorbije twee jaar intensief ingezet op het uitbouwen van een breed netwerk van partners met als doel het zoeken naar een wederzijds versterkende aanpak en initiatieven. Enkele voorbeelden van partners waarmee het heeft gewerkt: de Koninklijke Voetbalbond, de VRT, Mediawijs, het Vlaams Vredesinstituut, het Departement Onderwijs, Knack en De Standaard. Daarnaast was het voor het instituut cruciaal om tot een maximale academische inbedding te komen. Ondertussen zijn zowel de KU Leuven als de UGent toegetreden. Met de Universiteit Hasselt zijn de gesprekken nog lopende.

2. Toelichting door Christophe Busch

2.1. Situering Hannah Arendt Instituut

Christophe Busch stelt dat het Hannah Arendt Instituut werkt rond de domeinen stedelijkheid, diversiteit en burgerschap. Dat zijn bijzonder brede samenlevingsaspecten. Vandaar was het van bij de opstart de bedoeling om dit te concretiseren naar specifieke programmalijnen.

Het verhaal van het Hannah Arendt Instituut is gestart in 2019. Aan de VUB en de UAntwerpen waren respectievelijk een Brussels Center for Urban Studies en een Urban Studies Institute actief. Die onderzoeksgroepen bundelen meer dan honderd

professoren en doctorandi die interdisciplinair bezig zijn met onderzoek naar diverse samenlevingsaspecten gekoppeld aan stedelijkheid. De bedoeling van de beide centra was om samenwerking te stimuleren.

De rectoren van beide universiteiten zijn in gesprek gegaan met de stad Mechelen om een vertaling van het academische werk naar de brede samenleving te maken. Universiteiten doen aan kennisproductie maar die blijft vaak opgesloten liggen in de universiteit. Omgekeerd kunnen er vanuit de samenleving problemen worden gefilterd die nader onderzocht moeten kunnen worden. Met het streven naar valorisatie en implementatie van het onderzoek naar de brede samenleving werden in feite de kiemen van het Hannah Arendt Instituut gelegd. In 2020 werd de vzw Hannah Arendt Instituut opgericht.

Hannah Arendt is een (niet dé) inspiratiebron van het instituut. Het betreft een historische figuur en politieke denkster die in het midden van de vorige eeuw veel publicaties had over samenlevingsaspecten. Dat wil niet zeggen dat zij als een heilige moet worden beschouwd en sommige van haar werken moeten ook kritisch worden benaderd.

Het Hannah Arendt Instituut wil inspelen op de kansen en uitdagingen die de diverse en snel veranderende maatschappij biedt en meewerken aan een stabiele(re) samenleving waarin iedereen zich betrokken voelt. Dat doet het door de wetenschappelijke kennis over diversiteit, stedelijkheid en burgerschap te verbinden met inzichten en ervaringen van beleidsmakers, organisaties en burgers. Samen zoekt men naar werkbare oplossingen die een positieve impact hebben op het samenleven. Men werkt binnen een complex kader, een relatienetwerk dat aanleiding kan geven tot nieuwe onvoorspelbare processen. De wetenschap is een instrument bij uitstek om een helpende hand te bieden om de complexe uitdagingen aan te gaan.

De statuten van instituut werden opgesteld in 2020. In artikel 4 wordt aangegeven hoe men de doelstellingen wenst na te streven:

- het samenbrengen van academici, het professionele werkveld en het brede publiek (netwerkcreatie);
- het identificeren van evidence- en practicebased methoden en praktijken die werkzaam, haalbaar en impactvol zijn;
- het opzetten van specifieke valorisatie-, vormings- en trainingsprogramma's voor diverse doelgroepen.

2.2. Wat doet het Hannah Arendt Instituut?

Concreet doet het vier zaken. In eerste instantie gaat het om wetenschapsvalorisatie. Men gaat aan de betrokken universiteiten kijken welk onderzoek naar relevante samenlevingsproblemen aanwezig is en wat men daarvan kan valoriseren. Het instituut heeft een coördinator Valorisatie die, vaak via de expertisenetwerken, in gesprek gaat met de universiteiten.

Ten tweede verricht het beleids- en praktijkgericht onderzoek om tot de bedoelde vertaalslag te komen. Ten derde zal het de inzichten in leertrajecten omzetten en aanbieden als vorming. De leertrajecten kunnen gericht zijn op een direct afnemende doelgroep of kunnen indirect zijn, bijvoorbeeld in het kader van 'train the trainer'.

Ten vierde is er het relationeel makelaarschap, waarmee men de tussenruimte tussen de universiteiten en de samenleving bedoelt. Het gaat om overheidsorganisaties, het middenveld tot en met het brede publiek die afnemer kunnen zijn van de wetenschapsvertaling. Binnen het relationeel makelaarschap worden partijen samengebracht die kennis en ervaring bezitten, maar het kan ook gaan om financierende organisaties.

2.3. Kernwaarden

Volgende kernwaarden zijn richtinggevend om keuzes te maken in de projecten en opgezette programma's: kennisgedreven, impactgedreven, meerstemmig, dialooggericht, origineel. Momenteel kent men een enorme explosie aan opiniërende meningen over moeilijke uitdagingen, denk maar aan de pandemie en de sanitaire maatregelen. Het stimuleren van de meerstemmigheid moet worden gekoppeld aan de feitelijkheid. De wetenschap kan daarbij feiten aandragen en uitleg geven over motivationele processen en de aanpak van de complexe uitdagingen. Een en ander betekent niet dat men alle wijsheid in pacht heeft; het zal steeds gaan om een continu en circulair proces om de complexe realiteit aan te pakken.

De bezorgdheid van de rectoren van de initiatiefnemende universiteiten bleek ook een bezorgdheid van de rectoren van de andere universiteiten. Intussen zijn de UGent en de KU Leuven eveneens toegetreden tot het Hannah Arendt Instituut. Ook met de UHasselt lopen daarover gesprekken. De betrokken rectoren steunen dus de doelstellingen van het instituut en hebben ook liaisonprofessoren aangesteld die de koppeling met het instituut moeten realiseren. Op die manier wordt een structurele samenwerking uitgebouwd met de universiteiten en betrokken professoren.

2.4. Wetenschappelijke raad en prominente partners

Er werd een dynamische wetenschappelijke adviesraad samengesteld met mensen uit maatschappelijke organisaties of vanuit een bepaald expertisedomein om mee te reflecteren of advies te geven over bepaalde maatschappelijke uitdagingen. Volgende criteria werden hierbij gehanteerd:

- streven naar representativiteit binnen een diverse samenleving;
- zoeken naar inhoudelijke diversificatie binnen de programmalijnen;
- werkbaarheid qua grootte (plenair versus programmalijn);
- een combinatie van individuele experts, vertegenwoordigers uit organisaties, overheden enzovoort.

Het gaat om tijdelijke mandaten van twee jaar die eenmalig verlengbaar zijn. De samenleving verandert voortdurend en dit moet zich ook reflecteren binnen de groep van adviserende experts en organisaties.

Sommige organisaties worden als prominente partners beschouwd. Het gaat om partners met wie een structurele samenwerking wordt onderhouden en met wie apart wordt samengezeten om een en ander op elkaar af te stemmen. Voorbeelden hiervan zijn de VVSG, het Kennisplatform Integratie en Samenleving, het Vlaams Vredesinstituut, het Kenniscentrum Vlaamse Steden, het Wij-Zij-Netwerk, het Departement Onderwijs, de Belgische vertegenwoordiger binnen het RAN. Het Hannah Arendt Instituut bekijkt telkens hoe men mediapartners kan inschakelen voor de wetenschapsvertaling naar het brede publiek. Er wordt bijvoorbeeld samengewerkt met Radio 1, de VRT, De Standaard en Knack.

2.5. Programmalijnen

Er werden zes programmalijnen uitgewerkt om de vertaling te maken van de drie belangrijke werkingsgebieden. Het gaat met name om:

- polarisatie en verbinding;
- migratie en integratie;
- desinformatie en feitelijkheid;
- discriminatie en gelijke kansen;
- publieke ruimte en stadsvernieuwing;
- totalitarisme en democratische weerbaarheid.

Binnen die zes programmalijnen lopen er activiteiten. Dat kan gaan om een specifiek onderzoek, om bredere trajecten naar bijvoorbeeld lokale besturen of middenveldorganisaties of om specifieke vormingspakketten.

2.6. Operationeel team en onderzoeksteam

Het operationeel team van Hannah Arendt Instituut bestaat uit vier medewerkers:

- Landry Mawungu staat in voor de coördinatie van de valorisatie en richt zich dus op de universiteiten om te zien wat er aan nieuw onderzoek beschikbaar is om te valoriseren;
- Marjan Verplancke verzorgt de coördinatie van de vorming, ze richt zich vooral op de samenleving om de noden te capteren bij het onderwijs, het middenveld enzovoort;
- Joris Engels is specialist communicatie en mediaproductie;
- Christophe Busch is directeur van het instituut.

In 2020 werden drie onderzoeken door het onderzoeksteam gestart. Het gaat om onderzoeken naar 'sociale netwerken en nieuwkomers', 'diversiteit en politiek' en 'online polarisering en haatspraak'. De onderzoeken zijn uitgemond in rapporten met beleidsaanbevelingen. Het onderzoek van Gaëlle Mortier naar sociale netwerken en nieuwkomers werd omgevormd tot een doctoraatstraject van vier jaar, gefinancierd door de UAntwerpen.

Intussen werden drie andere doctoraatstrajecten opgestart. Een eerste heeft betrekking op een onderzoek van Younis Kamil, een project in samenwerking met de Belgische Voetbalbond op basis van een Europese subsidiëring. Het richt zich op de vraag over hoe men sport als middel tot sociale verbinding kan gebruiken. Een ander doctoraatsonderzoek wordt gevoerd door Alexander Van Leuven in samenwerking met professor Leen d'Haenens (KU Leuven). Bedoeling is om te onderzoeken hoe men de stem en de perspectieven van kwetsbare jongeren in bepaalde verbindende projecten kan gebruiken. Een laatste doctoraat loopt aan de VUB waarin Nathalie Van Raemdonck onderzoekt hoe de nieuwe informatie- en communicatietechnologie ons referentie- en handelingskader beïnvloedt. In de drie gevallen gaat het niet om puur fundamenteel onderzoek maar eerder om beleids- en praktijkgericht onderzoek. Fundamentele onderzoeksvragen worden doorgespeeld naar de vakgroepen. Er komen overigens regelmatig vragen van jonge doctorandi om hun onderzoeken te koppelen aan het Hannah Arendt Instituut, omdat ze op die manier hun onderzoeken beter in de samenleving kunnen valoriseren.

2.7. Gehanteerde tools om kennis te vertalen

Het Hannah Arendt Instituut werd tijdens de covidperiode sterk digitaal in de markt gezet. Het was van in den beginne de bedoeling om sterk participatief te werken maar dit werd bemoeilijkt door de noodzakelijke digitale werkwijze. Men beschikt over een breed spectrum aan tools om de kennis op toegankelijke wijze te vertalen. Dat kan gaan om handleidingen, handreikingen, het maken van een expertendatabank, designworkshops, podcastvideo's, stakeholderassessments, myth busters om desinformatie tegen te gaan enzovoort.

De spreker haalt specifiek de podcasts met Knack aan over gemene delers en met De Standaard over complotdenken in samenwerking. Na een maand waren er reeds 100.000 beluisteringen. Dit toont aan dat directe samenwerking met mediapartners een enorme impact kan hebben.

Tijdens de covidperiode waren er heel wat table talks, gesprekken waarin wetenschap en praktijk inzicht bieden in een bepaalde topic, boekvoorstellingen, educatieve video's, interactieve webinars met professionals enzovoort. Al die initiatieven worden zo veel mogelijk live en uitgesteld uitgezonden via Vimeo, Facebook en de

website <http://www.hannah-arendt.institute>. De vele videoproducties kunnen worden (her)bekeken op <https://vimeo.com/arendtinstitute>.

Het instituut speelt soms ook in op opportuniteiten die zich voordoen. Een voorbeeld daarvan is de impact van de Belgische migratiegeschiedenis op het lokale beleid. In dat kader werd een zesdelige reeks uitgezonden op de VRT en er was tegelijk een boek over hetzelfde onderwerp van Tom Naegels. De burgemeester van Sint-Niklaas werd vervolgens uitgenodigd om deel te nemen aan het debat en om zijn inzichten vanuit de praktijk te delen.

De spreker vermeldt enkele podcasts, zoals Gemene Delers (in samenwerking met Knack), Complot tegen de waarheid (in samenwerking met De Standaard) en De coronakloof (in samenwerking met VUB). Er zijn podcasts in voorbereiding over de Denderstreek in verandering en over de democratie onder druk (in samenwerking met Radio 1).

Een ander traject streeft naar een vernieuwde visie op stedelijkheid en stedelijke vernieuwing. Men beoogt een verbinding van inzichten uit andere projecten, om deze te herijken en te verfijnen met het oog op een beleidsmatige ondersteuning en het hernieuwen van een praktijkgemeenschap van experts en academici met mensen die in de praktijk met stadsvernieuwing bezig zijn. Men is intussen begonnen met het organiseren van hearings rond zes thema's (bereikbare en verkeersleefbare stad, slimme stad, toegang tot kwalitatief wonen en samenleven in diversiteit, klimaatneutraliteit en duurzaamheid, economisch veerkrachtige en verantwoordelijke stad, inclusieve stad).

2.8. Vorming en publiekswerking

Wat vorming en publiekswerking betreft, is er een breed aanbod aan webinars, workshops en lezingen die eenmalig of meerdaags kunnen zijn. Gelet op de digitale omslag is er ook een aanbod aan blended e-learningtrajecten. Naast eigen aanbod wordt er samengewerkt met externe organisaties die ook een eigen aanbod hebben (VVI, VVSG, ABB, AgII, Mediawijs, No Cap). Van het Facts to Actfestival wil men een hoogdag van de verbinding tussen de wetenschap en de praktijk maken. Men wil inzichten verschaffen over hoe mediabeïnvloeding en media-amplificatie gebruikt en soms misbruikt worden. In 2022 zal men starten met een eigen learning management platform.

De spreker noemt specifiek de vraag van het AgII naar een digitale vorming over online polarisatie. Met verschillende partners (VRT, imec, Mediawijs, VVI, Tumult) werd een edubox gemaakt die afzet vond binnen het onderwijs (bijvoorbeeld over het wij-zij-denken, over leren van mening te verschillen). Soms zoekt men directe vormen om de wetenschap naar de samenleving te brengen, bijvoorbeeld in samenwerking met Avansa en deMens.nu. Er worden in dat kader videofilmmpjes van een vijftiental minuten vertoond waarna wetenschappers in direct gesprek met de burgers gaan. Op die manier worden burger en academicus met elkaar in contact gebracht met het oog op een wetenschapsvertaalslag.

Naar aanleiding van Facts to Act 2021, een dag voor doeners en denkers, werden debatten en workshops georganiseerd met opiniemakers, academici en praktijkmensen voor een professioneel en een breed publiek. Alle debatten kunnen worden herbekeken via de website.

Vanuit de universiteiten worden heel wat facts to share aangeleverd. Afnemers daarvan zijn onder meer lokale besturen, middenveldorganisaties, Justitie, Defensie, Binnenlandse Zaken, de media enzovoort. Die expertise kan worden overgebracht naar een van die specifieke organisaties of breder via talloze studiedagen.

Voor de toekomst wil men inzetten op de Arendt Academy. Gezien de coronasituatie is blended e-learning de absolute toekomst. Er werd besloten een 'Learning Management System'-platform op te zetten. Dit wordt momenteel uitgetest. Het doel is om enerzijds digitale leertrajecten aan te bieden en anderzijds leergemeenschappen met elkaar te verbinden. Men is hiervoor in overleg met diverse partners, waarvan No Cap, een Europees gesubsidieerd programma gericht naar onderwijsdoelgroepen, er een is.

2.9. Besluit

De spreker besluit met een citaat uit het werk *Menselijke conditie* van Hannah Arendt: "Macht wordt alleen verwerkelijkt waar woord en daad niet uit elkaar gegaan zijn, waar woorden niet leeg zijn, en daden niet brutaal, waar woorden niet gebruikt worden om intenties te verbergen, maar om werkelijkheden te onthullen, en waar daden niet gebruikt worden om geweld te plegen en te vernietigen, maar om relaties tot stand te brengen en nieuwe werkelijkheden te scheppen." Het is een leidraad voor het leren samenleven in de complexer wordende samenleving van vandaag.

3. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

3.1. Tussenkomen van Nadia Sminate

Nadia Sminate zegt dat deze gedachtewisseling er op haar uitdrukkelijke vraag is gekomen. Het feit dat minister Somers bijna een half miljoen euro aan het Hannah Arendt Instituut ter beschikking heeft gesteld, maakt dat een nadere kennismaking met de werking ervan aangewezen is. De spreker merkt op dat ze de hand heeft kunnen leggen op een aantal interne documenten over de ondersteuning van het instituut door de Vlaamse overheid. Het betreft documenten die aan het parlement ter beschikking werden gesteld op basis van de vertrouwelijkheidsclausule vervat in artikel 95 van het Reglement. Er mochten geen kopieën en evenmin notities worden genomen van de inhoud van het document. Op die manier is het moeilijk om als parlements lid controlerend werk te verrichten over de wijze waarop het belastinggeld wordt besteed.

De spreker zegt dat ze ook in het bezit is geraakt van een geanonimiseerde versie van de documenten in kwestie waaruit namen en andere persoonlijke gegevens zijn weggelaten. Gezien het gaat om documenten van algemeen belang, zal ze die ook in het debat brengen.

Nadia Sminate gaat vooreerst in op de financiële aspecten van het instituut. Zij heeft begrepen dat het instituut eveneens ondersteuning geniet van de stad Mechelen, naast het budget van 260.000 euro vanuit Vlaanderen. Die 260.000 euro is ongeveer de helft van het bedrag dat nodig is om het instituut draaiende te houden. Als die Vlaamse ondersteuning zou wegvallen, komt het Hannah Arendt Instituut dus in de problemen. De Vlaamse ondersteuning heeft betrekking op een projectmatige subsidie die facultatief is. Er is dus geen enkele zekerheid dat het instituut volgend jaar op ondersteuning vanuit Vlaanderen kan rekenen. Aanvankelijk stelde minister Somers dat het om een eenmalige subsidie zou gaan. Niettemin heeft het instituut de subsidie reeds voor een tweede keer ontvangen en lijkt het erop dat het een jaarlijkse subsidie zal worden. Zonder de Vlaamse subsidies lijkt het financiële kader van het instituut dan ook niet stabiel te zijn. Maar blijkbaar maakt de directeur zich daar weinig zorgen over gelet op de toekomstige projecten waarvan sprake is in zijn toelichting. Zou het kunnen dat er een financieel akkoord is tussen het instituut en de minister om een jaarlijkse subsidie te ontvangen?

Tot vandaag ziet de spreker niet duidelijk welke meerwaarde het instituut voor de samenleving zou kunnen hebben. Gelet op een aantal onderzoekslijnen stelt ze

vast dat er dubbel werk wordt geleverd. Wanneer het bijvoorbeeld gaat over de processen van dekolonisatie is er al het werk dat het AgII heeft verricht ter ondersteuning van de lokale besturen. Welke meerwaarde heeft het instituut over dit onderwerp kunnen realiseren? Een tweede voorbeeld heeft betrekking op de projecten rond de vierde pijler in het inburgeringsbeleid. Hierover is er onderzoek verricht door het HIVA dat actief de eerste proeftuinen heeft opgevolgd en instaat voor een evaluatie. Ook hier stelt zich de vraag naar de meerwaarde van het onderzoekswerk van het Hannah Arendt Instituut. Een derde voorbeeld gaat over fake news en desinformatie. De Vlaamse overheid werkt reeds via Mediawijs aan een aanbod. Een laatste voorbeeld gaat over het polarisatieonderzoek waarin het Vlaams Vredesinstituut een belangrijke rol speelt. Waar ligt in deze onderwerpen de unieke positie van het instituut?

Hoewel de directeur hiervan tijdens zijn toelichting een punt trachtte te maken, vindt Nadia Sminate dat het instituut van een gebrek aan meerstemmigheid getuigt. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de doorgedreven aandacht voor de dekolonisering, een thema dat per definitie zeer beladen en polariserend is. Het debat is verzand in een discussie over structureel racisme, moedwillige achterstelling van minderheidsgroepen en het aanpraten van schuldgevoelens. Een tweede voorbeeld gaat over de bestrijding van online haatspraak, opnieuw een gevoelig debat dat al geregeld in dit parlement aan bod kwam. Het instituut werkt (misschien onbedoeld) soms mee aan de polarisering rond dit thema. Zo werd er gepleit voor het strenger reguleren van sociale media om haatspraak en polarisering te bestrijden. De spreker vindt dat een gevaarlijke evolutie gelet op de mogelijke gevolgen voor de vrije meningsuiting.

Weliswaar is het positief dat er over dergelijke thema's wordt nagedacht en men er sprekers over aan het woord laat. Maar een instituut dat burgerschap in de samenleving wenst te bevorderen, moet meer doen dan enkel debatteren over deze visies. Er moeten ook aspecten worden aangehaald van buiten de eigen comfortzone zodat de botsing van meningen centraal komt te staan. Dergelijke meerstemmigheid ontbreekt echter. Dit lost men niet op door eenmalig de N-VA-voorzitter op een groot debat uit te nodigen. De spreker merkt overigens dat het instituut zelf worstelt met de kwestie van de meerstemmigheid. Dat blijkt uit de interne documenten die zij heeft kunnen inzien. De meerstemmigheid moet dus een groot werkpunt zijn van het instituut. Het mag niet de bedoeling zijn het eigen grote gelijk te prediken.

Nadia Sminate maakt zich tevens zorgen over de doorgedreven focus op het communicatieve aspect van het instituut. Soms lijkt het meer de communicatiecel van het beleidsdomein Inburgering en Integratie dan een wetenschappelijk beleidsondersteunend instituut. In het financiële eindverslag van de Inspectie van Financiën over de ontvangen subsidies worden bedenkingen geuit over de besteding van de middelen. Zo werden er loonkosten ingediend van communicatiemedewerkers maar niet van onderzoekers. Daarmee werd er op een essentieel punt namelijk afgeweken van het ingediende projectvoorstel, waarin er sprake is van het aanwerven van onderzoekers in plaats van communicatiemedewerkers. Dit sterkt de spreker in de overtuiging dat communicatie belangrijker is dan wetenschappelijk onderzoek. Er waren ook andere verschuivingen in de loonkosten en er werden kosten ingebracht voor meer personen dan in werkelijkheid het geval was. Dit alles is niet volgens het boekje en daar kan men zich vragen over stellen.

De spreker besluit dat zij vandaag nog steeds niet de meerwaarde van het instituut ziet. Er wordt geen baanbrekend wetenschappelijk werk geleverd, het wordt niet evenwichtig gebracht, er is geen sprake van meerstemmigheid enzovoort. Vandaar zouden een aantal wijzigingen moeten worden aangebracht in de koers die nu wordt gevaren. In ieder geval zit haar fractie niet te wachten op de zoveelste instelling die de juiste visie op integratie wil opleggen.

Vandaar heeft de spreker een aantal vragen voor de directeur van het instituut en voor de minister. Kan Christophe Busch duidelijk de inkomstenstructuur van het instituut weergeven? Via welke kanalen ontvangt hij ondersteuning? Op welke manier wordt het instituut door de stad Mechelen ondersteund? Betreft het hier louter het kosteloos gebruik van een zijvleugel van het stadhuis of gaat het om een structurele ondersteuning? Kan het instituut werkzaam blijven zonder een verdere ondersteuning vanuit Vlaanderen? Zijn er nog andere financieringsbronnen? Heeft de directeur reeds formeel of informeel de toezegging gehad vanwege de minister voor een verdere ondersteuning tot en met 2024?

Welk wetenschappelijk onderzoek zal de komende periode centraal staan met het oog op het aanleveren van werkelijke meerwaarde voor het Vlaamse beleid ter zake? Hoe wordt de wetenschappelijke output van het instituut tot dusverre geëvalueerd? Hoe zal de balans tussen wetenschappelijk onderzoek en communicatieve valorisatie opnieuw centraal worden gesteld? Welke inspanningen zullen worden geleverd om de meerstemmigheid in thema's en sprekers werkelijk te verankeren in de werking van het instituut? Kan een verklaring worden gegeven voor het niet-nakomen van een specifieke bepaling die was afgesproken in het projectvoorstel?

Tot slot heeft de spreker nog een aantal vragen voor de minister. Heeft de minister reeds formeel of informeel de toezegging gegeven voor de verdere ondersteuning van het instituut tot en met 2024? Waarom heeft de administratie de ingediende kosten toch goedgekeurd ondanks de afwijzende financiële nota ter zake? Welke concrete bijdrage heeft het Hannah Arendt Instituut in de ogen van de minister tot dusver geleverd voor het Vlaamse beleid? Op welke manier werden elementen vanuit hun onderzoek toegepast in vernieuwingen in het gevoerde beleid?

3.2. Tussenkomen van Sam Van Rooy

Sam Van Rooy merkt op dat er in de Kazerne Dossin een conflict was gerezen tussen twee ideologische strekkingen: enerzijds de (vaak Joodse) mensen die wensten vast te houden aan het traditionele karakter ervan, met de focus op de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust; anderzijds de strekking die de Holocaust en de Tweede Wereldoorlog willen misbruiken voor een postmoderne ideologische agenda gericht op het diversiteitsdogma. Hannah Arendt was op de eerste plaats een zeer recalcitrant persoon, wat niet negatief is, maar zij toonde zich ook geen voorstander van het zionisme of van een onafhankelijke Joodse staat in Israël. De spreker ziet in de naamgeving van het instituut in feite een middenvinger naar die Joodse mensen die de traditionele opdracht van de Kazerne Dossin willen behouden. Hij vindt dat de naam van Hannah Arendt misbruikt wordt door de mensen van het instituut.

De meerstemmigheid waarop de directeur zich beroept, is volgens Sam Van Rooy een farce. Ter illustratie gaat hij in op een aantal personen die hebben deelgenomen aan een lezingenreeks van het instituut in februari 2021. Hij noemt professor Herman Van Goethem, de man die gezegd heeft dat "onze aula's te wit zijn", dat we "halal moeten invoeren op onze scholen" en dat we "moeten afstappen van ons blanke, westerse denkkader". Ook is er Nadia Fadil, die bekend is van haar strijdkreet Fuck Flanders en die zei dat "de onderwerping aan Allah moslims de kracht kan geven om tegen de dominante stroom in te gaan". Diezelfde Nadia Fadil gaf in de pers ook al aan tegen het Vlaams Belang en tegen de N-VA te zijn. Dit lijkt een rode draad te zijn bij het instituut, namelijk mensen die tegen de N-VA en het Vlaams Belang zijn, een podium bieden. Er is er ook nog Anya Topolski die de overwinning van het Vlaams Belang op 26 mei 2019 beschreef als suprematiezondag, racistische zondag, haatzondag. De vierde spreker van de lezingenreeks was Dirk De Schutter, die gewoon lasterlijke leugens over het Vlaams Belang verkondigt

en ook de N-VA geen warm hart toedraagt. De focus is zogezegd diversiteit maar de diversiteit binnen het instituut zelf is totaal zoek.

Dat blijkt ook uit de personen die in de raad van bestuur zetelen, onderzoeker of lid van de wetenschappelijke raad zijn. Er wordt als het ware aan recyclage gedaan. Zo is Christophe Busch afkomstig van de Kazerne Dossin en heeft de coördinator Valorisatie, Landry Mawungu, een verleden als directeur van het Minderhedenforum. Dat is iemand die spreekt over blank racisme en voortdurend in de slachtofferrol kruipt. Het Vlaams Belang beschouwt hij als xenofob, racistisch en seksistisch en hij ziet het cordon sanitaire als de ruggengraat voor een inclusieve samenleving. Ook de N-VA kreeg een veeg uit de plan want hun campagne tegen het Marrakeshpact omschreef hij als 'dehumaniserend'.

Onderzoeker Nathalie Van Raemdonck zei dat de "riool van het internet feestviert" toen op internetfora de overwinning van het Vlaams Belang werd gevierd. Ze gaf enkele voorbeelden van extremisme aan, zoals het bloedbad in Christchurch, om duidelijk te maken wat voor een probleem extreemrechts is. Ze sloot haar artikel als volgt af: "We moeten met elkaar blijven praten, ook al stemmen ze voor het Vlaams Belang en ook al zijn het racisten."

Iman Lechkar is lid van de wetenschappelijke adviesraad. Ze klaagt voortdurend over de normalisering van extreemrechts op de VRT. Bij de moord op Samuel Paty vond ze het jammer dat de politie de dader neerschoot, omdat we zo nooit zijn volledige motief zullen kennen, dit vanuit de veronderstelling dat er bij de aanslag ook structureel racisme in het spel was.

Sara Elloukmani, eveneens lid van de wetenschappelijke adviesraad, verklaarde in 2020: "Iedereen die kritisch is tegenover de islam en hoofddoek bij minderjarigen, bevordert de islamofobie". N-VA-lid Darya Safai heeft daar toen nog op geantwoord. Eerder dit jaar ondertekende Elloukmani een boze open brief aan UGent-rector Rik Van de Walle omdat hij aangaf het gesprek aan te willen gaan met Tom Van Grieken. Blijkbaar is mevrouw Elloukmani een felle voorstandster van een vrij en open debat.

De spreker vermeldt nog Lena Imeraj, lid van de wetenschappelijke adviesraad, die illegale hongerstakers steunt en Lore Van Praag, lid van de wetenschappelijke adviesraad, die lezingen geeft over racisme en white privilege. Dit laatste is een term waarvan organisaties als Black Lives Matter zich bedienen en die leidt tot blank racisme. Tot slot is er Ilke Adam, eveneens lid van de wetenschappelijke adviesraad, die voortdurend kritiek heeft op het Vlaams Belang en de N-VA.

De spreker vraagt of er iemand in het instituut is die het Vlaams Belang of de N-VA op zijn minst het voordeel van de twijfel geeft of die een visie heeft die in de richting van die partijen gaat op het vlak van diversiteit, migratie en de islam. Weliswaar heeft Bart De Wever de rol van excuustruus gekregen omdat hij in debat is gegaan met een imam die een boek heeft geschreven. Dit neemt niet weg dat het instituut getuigt van een gebrek aan diversiteit van meningen. De spreker vindt dit ingaan tegen de verlichtingswaarden en antiwetenschappelijk.

Wat is eigenlijk de meerwaarde van het instituut? Wat hebben de mensen in het veld aan wat wordt aangeleverd? Wat hebben politieagenten in Brussel, die dagelijks met die fantastische diversiteit worden geconfronteerd, aan dit Hannah Arendt Instituut? Wat is de meerwaarde voor de mensen die bepaalde verloederde en geïslamiseerde wijken in Antwerpen ontvluchten, zoals in de Korte Zavelstraat het geval is? Als hier geen degelijk antwoord op kan worden gegeven, ziet de spreker geen enkel bestaansrecht voor het instituut.

De spreker zegt nog met veel interesse de tussenkomst van Nadia Sminate te hebben beluisterd. Ze zegt dat een deel van het werk van het Hannah Arendt Instituut al door anderen wordt gedaan. Ze heeft ook terechte kritiek op het gebrek aan meerstemmigheid. Ze noemde het instituut de communicatiecel van het beleidsdomein Inburgering en Integratie. Sam Van Rooy geeft dit een populistische vertaling: het Hannah Arendt Instituut is volgens hem het speeltje van Bart Somers, de diversiteitsgoeroe van deze Vlaamse Regering, en dit op kosten van de belastingbetaler.

Stuurt Nadia Sminate aan op een koerswijziging van het instituut? Dit lijkt de spreker weinig zin te hebben. Hij wil het instituut gewoon afschaffen, tenzij men zou kunnen aantonen dat de mensen in het veld hier iets aan hebben en dat er een grotere mate van diversiteit in het instituut zelf wordt gerealiseerd.

3.3. Tussenkomst van Orry Van de Wauwer

Orry Van de Wauwer zegt verbaasd te zijn over het verloop van deze vergadering. Hij ziet er een duidelijke politieke aanval op het instituut in. Blijkbaar hebben de beide vorige sprekers veel moeite met een organisatie die meningen verkondigt en mensen aan het woord laat die niet overeenstemmen met hun gedachtegoed. Dit is een verontrustende evolutie.

Sam Van Rooy heeft een nogal eenzijdige kijk gegeven op de Kazerne Dossin. Het betreft niet louter een museum maar het is ook een herdenkingsinstelling die stilstaat bij de fouten die in het verleden zijn gemaakt zodat men daar lessen uit kan trekken en dezelfde fouten zich niet meer herhalen. De spreker ziet niet zo veel verschil tussen die foute werkwijzen uit het verleden en de werkwijze die door de partij van Sam Van Rooy wordt gehanteerd.

De spreker zegt dat het instituut werkzaam is rond een aantal interessante uitdagingen die zich situeren op het kruispunt van stedelijkheid, burgerschap en diversiteit. Het moet de bedoeling zijn om van het samenleven van verschillende soorten mensen een succes te maken. Het feit dat er wordt samengewerkt met de Vlaamse universiteiten geeft het instituut een grote geloofwaardigheid.

Op welke manier worden de resultaten van de onderzoeken gebruikt naar de steden en gemeenten toe? Gebeurt er een opvolging van de mate waarin steden en gemeenten met de input aan de slag gaan? Gebeurt de planning van toekomstige onderzoeken in samenspraak met het werkveld? Wordt er ook samengewerkt met de federale overheid?

3.4. Tussenkomst van Tom Ongena

Tom Ongena had de indruk zich in een soort inquisitierechtbank te bevinden. Het verbaast hem dat de 'beschuldigde' blijkbaar op voorhand al schuldig werd bevonden. Hij betreurt dit en is het ook fundamenteel oneens met de geuite kritieken. Het instituut levert wel degelijk waardevol werk. Dit is blijkbaar ook de mening van de Vlaamse Regering want die heeft uiteindelijk het instituut opgericht. Het is ook veelzeggend dat de Vlaamse universiteiten hun schouders onder het instituut hebben gezet.

Het Hannah Arendt Instituut vervult een brugfunctie tussen het bestaande wetenschappelijke onderzoek over deze thema's en de doorstroming naar het werkveld. Het is cruciaal dat die brugfunctie in de twee richtingen werkt. Er is absoluut behoefte aan een dergelijk instituut dat dankzij wetenschapsvalorisatie een steunpilair is voor zowel beleidsmakers als beleidsuitvoerders. De spreker vermeldt de samenwerking met de politie, het AgII en de mediapartners. Hij deelt de kritiek over de te grote focus op communicatie niet, want het is precies de bedoeling om

de bestaande kennis naar het grote publiek te vertalen. Daarvoor is een moderne communicatie cruciaal.

De spreker begrijpt dat extreemrechts niet opgezet is met het Hannah Arendt Instituut, gelet op het streven van het instituut om bij te dragen tot samenleven in diversiteit. Extreemrechts heeft er alle belang bij dat samenlevingsproblemen in de steden niet worden opgelost. De spreker vindt het wel vreemd dat sommige democratische partijen zich daarbij aansluiten. Het stelt hem evenwel gerust dat de Vlaamse Regering wel achter het instituut staat en dat lokale mandatarissen uit alle partijen bij de werking worden betrokken.

Het onderwerp desinformatie ligt de spreker na aan het hart. In de Senaat werd recent een informatieverlag opgesteld over hoe men fake news kan aanpakken. Daar zijn een aantal concrete aanbevelingen uit voortgevloeid voor alle overheden in het land. Een van de doctoraatsonderzoeken via het instituut heeft ook betrekking op desinformatie. Wat is daarvan de timing en worden er daarin concrete beleidsaanbevelingen voorzien?

Kan er wat meer uitleg worden gegeven over de programmalijn rond totalitarisme en democratische weerbaarheid? Wat mag hiervan worden verwacht? Is burgerparticipatie in dit kader een aandachtspunt? Er bestaat hierover wel enig onderzoek maar de doorstroming naar de praktijk laat nog te wensen over.

3.5. Tussenkomen van An Moerenhout

An Moerenhout deelt de verbazing over de bizarre start van de gedachtewisseling en vindt de argumenten aangehaald door de N-VA niet onderbouwd. Het is uiteraard wel goed om te reflecteren over de werking van een recent opgerichte organisatie, om te kijken hoe zaken nog beter aangepakt kunnen worden.

Het werk dat het Hannah Arendt Instituut tot nu leverde is volgens de spreker indrukwekkend. Het instituut neemt een interessante positie in op het kruispunt tussen verschillende waardevolle partners zoals de universiteiten en de media. Vele van die partners zitten ook in de stuurgroep van het Hannah Arendt Instituut, wat dubbel werk voorkomt.

Het uitgangspunt voor de oprichting van het instituut is terecht, namelijk dat relevante onderzoeksresultaten uit de academische wereld niet altijd meteen toepasbaar zijn in de praktijk. Dit bruikbaar maken voor een breed publiek is waardevol. De betrokkenheid van de journalistieke media is eveneens positief. Zo worden sectoren met elkaar verbonden, wordt het gesprek over gepolariseerde thema's gestimuleerd en komt die meerstemmigheid wel aan bod.

De universiteiten zijn al decennialang de plaats waar kritische stemmen aan bod komen. De actie en reactie die daaruit voorkomt, stuwt de samenleving vooruit. De centrale rol die de universiteiten krijgen binnen de werking van het instituut toont heel duidelijk de meerwaarde van de organisatie. Daarnaast is de samenwerking met de lokale besturen heel waardevol omdat men meteen de praktische uitwerking krijgt van wetenschappelijke inzichten.

Kan toelichting gegeven worden over de lopende gesprekken met de Universiteit Hasselt over een eventuele samenwerking op korte termijn? Welke mogelijkheden zijn er nog om de verbinding met het onderwijs te versterken, om op die manier de belangrijke doelgroep van de jongeren te bereiken? Zijn er samenwerkingsverbanden met andere media die op stapel staan? Hoe ontstaat zo'n samenwerking? Wie zijn vandaag de gebruikers van de vormingen en de tools? Hoe wordt ingezet op een nog groter bereik?

3.6. Tussenkoms van Kurt De Loor

Kurt De Loor betreurt dat de gedachtewisseling aangegrepen wordt om een politieke aanval uit te voeren op het Hannah Arendt Instituut.

De organisatie toont veel moed en ambitie om een aantal grote uitdagingen aan te gaan. Het is goed dat de samenwerking met de universiteiten wordt uitgebreid. Dat biedt een inhoudelijke meerwaarde en aanzien aan het instituut. Daarnaast is het betrekken van de lokale besturen lovenswaardig. Zo staat het instituut symbool voor pluralisme, meerstemmigheid, kritisch denken en een open dialoog. Gelukkig zitten er in het instituut geen organisaties die racisme een warm hart toedragen.

Hoe zal het Hannah Arendt Instituut zich verhouden ten opzichte van het op te richten Vlaamse Mensenrechteninstituut? Hoe zal het instituut concreet bijdragen aan de aanpak van polarisatie, ook van online polarisatie? Op welke manier laat het instituut de inzichten en ervaringen van burgers aan bod komen?

4. Antwoorden van de genodigden

4.1. Antwoorden van Christophe Busch

Wat de financieringsstructuur van het instituut betreft, zegt *Christophe Busch* dat er geopteerd is voor het werken met projectfinanciering. Er wordt gekandideerd voor projecten via verschillende financieringskanalen. Het nadeel daarbij is dat er geen structurele financiering is, wat voor onzekerheid zorgt. Het voordeel is dat er een diversiteit van financieringen is en de afhankelijkheid van een dominant financierende actor klein is.

Vandaag volgt de financiering de overheidsniveaus, aangevuld met eventuele private partners. Er zijn projecten gefinancierd door de Europese Unie en steden zoals de stad Mechelen. Momenteel zijn er gesprekken lopende met andere steden en gemeenten die geïnteresseerd zijn in bepaalde projecten. Daarnaast zijn er heel wat onderzoeksfonds, bijvoorbeeld vanuit de EU, het FWO, het SBO. Belangrijk hierbij is dat er in toenemende mate aandacht is voor wetenschapsvalorisatie. Er zijn momenteel een drietal projectaanvragen waarbij aan het Hannah Arendt Instituut gevraagd wordt om ondersteuning te bieden op het vlak van valorisatie op het einde van bepaalde onderzoekstrajecten. Dit alles wordt aangevuld door financiële steun vanuit stichtingen. Deze steun heeft dezelfde omvang als de financiering vanuit de Vlaamse Gemeenschap. Er is ook het plan om vanaf volgend jaar aan fundraising te doen.

Het instituut groeit of krimpt naargelang het succesvol is om projectfinancieringen aan te spreken. Momenteel wordt samen met academische en stedelijke partners gekeken om in te schrijven op Europese financieringen waarvan de calls in januari 2022 open komen. Het gaat om een continue zoektocht naar waardevolle projecten en de daarbij horende middelen. Soms gebeurt dat casusspecifiek. De spreker verwijst in dit verband naar de edubox in samenwerking met de VRT, waarin migratie centraal staat. Men gaat dan zowel op federaal niveau als binnen de stichtingen op zoek naar financiering. Het blijft dus de bedoeling om de focus te leggen op projectfinanciering.

Er lijkt bij de eerste twee sprekers toch wel sprake van een bepaalde framing van de rol van het Hannah Arendt Instituut in de samenleving. Mogelijk is men niet voldoende gedocumenteerd. Zo is er momenteel nog geen programma lopende over dekolonisatie. Het klopt dus niet dat dekolonisatie een groot thema wordt binnen de werking van het instituut. Er hebben wel gesprekken plaatsgevonden met verschillende actoren om dubbel werk te vermijden. Zo heeft het Agentschap Integratie en Inburgering een goede handreiking gemaakt waarbij dan samen

gekeken wordt naar distributiekkanalen. Het gaat hier dus om een puur relationeel makelaarschap.

Meerstemmigheid moet gekoppeld zijn aan feitelijkheid. Een onfeitelijke stem zal door het Hannah Arendt Instituut niet gebracht worden. Het is niet de taak van het instituut om een klimaatontkenner, een holocaustontkenner of een coronaontkenner een publiek kanaal aan te bieden. Er wordt gezocht naar meerstemmigheid maar niet vanuit een links-rechtsframework. Dat maakt het samenleven niet eenvoudiger.

In het kader van de meerstemmigheid wordt er wel voor gezorgd dat verschillende visies binnen debatten aan bod komen. De spreker verwijst naar het debat tussen Bart De Wever en Khalid Benhaddou over botsende beschavingen. Momenteel wordt een debat voorbereid over identiteit en waarheid, waarin de nieuwe publicatie van Mark Elchardus een centrale plaats zal krijgen. Er moet niet gekeken worden naar de al dan niet linkse of rechtse professoren die aan het woord komen en daar dan een optelsom van maken.

De eerste lezingencyclus van het instituut was sterk gericht op het werk van Hannah Arendt zelf. Men ging daarom in de eerste plaats op zoek naar mensen die Hannah Arendt kennen. Die groep is niet zo omvangrijk. Vandaar is men terecht gekomen bij de twee rectoren die focusten op de wetenschapsvalorisatie. De grote Hannah Arendtexpert is Dirk De Schutter die aan de KU Leuven al decennialang lesgeeft over Hannah Arendt. Er werden mensen gezocht die de blinde vlekken op het werk van Hannah Arendt kunnen belichten. Op die manier is men uitgekomen bij Anya Topolski en Nadia Fadil. Hans Achterhuis werd uitgenodigd om een perspectief vanuit Nederland te geven. Ten slotte werden ook de minister van Samenleven en de filosofe Alicja Gescinska uitgenodigd om te reflecteren over Hannah Arendt in de politiek. De inhoud van de eerste lezingenreeks ging dus over de relevantie van Hannah Arendt zelf.

Op basis van inhoudelijke expertise werden dus keuzes gemaakt om verschillende narratieven te brengen. Volgend jaar zal het gaan over Hannah Arendt en identiteit, onder andere in samenwerking met het Joods Museum van België. Daarin zal gefocust worden op de identiteitsdebatten die vandaag woeden. Hierbij zal niet gekeken worden naar linkse en rechtse experts, maar zal gekeken worden naar de inhoud om die meerstemmigheid op feitelijke gronden aan bod te laten komen.

In overleg met het Agentschap Binnenlands Bestuur vond een wijziging plaats binnen de financieringsstroom. Er werden initieel drie halftijdse onderzoekers gevraagd die drie deelonderzoeken zouden uitvoeren. Bij de besprekingen met de universiteiten wees de VUB erop dat ze een expert in huis hadden over een bepaald thema en dat men bereid was om die te financieren zodat het bestaande budget voor andere zaken aangewend kon worden. Aangezien toen de coronacrisis volop woedde, moest er meer ingezet worden op de communicatieve en digitale vertaalslag. De communicatiemedewerker van het instituut is producties beginnen te maken. Mocht dit uitbesteed worden aan de private sector, zou de kostprijs vele malen hoger gelegen hebben.

Bij het aanwerven van mensen wordt gekeken naar het potentieel op de arbeidsmarkt, naar competenties en groeiscenario's. Als er dan een match is, gaat men samen in zee. Het gaat dus geenszins om 'recyclagemensen'.

Op basis van het onderzoeksrapport Politie en diversiteit werd een overleg met verschillende stakeholders georganiseerd. Het gaat om een bijzonder precair thema: hoe gaan jongeren aanhaken bij onze samenleving en onze rechtstaat waarin de politie in de frontlinie staat. Er werd gekeken naar de lopende programma's waarbij de koppeling wordt gemaakt vanuit de jongeren naar de politie.

Daarnaast is er de vraag hoe de federale en lokale politie te ondersteunen om in een gepolariseerd klimaat hun complexe taken uit te voeren. Daarvoor wordt gekeken naar het potentieel bij de politie. Zo zijn er vier politiediensten in Vlaanderen en Brussel die een programma uitwerkten op het vlak van professioneel profileren. Nu wordt samen met de federale politie gekeken hoe het instituut daarin een ondersteunende rol kan opnemen en hoe een grotere systemische impact kan gegeneerd worden. Die impact bereikt men door de interne capaciteit van een organisatie te gebruiken om tot systemische veranderingen te komen.

Het Hannah Arendt Instituut krijgt veel vragen van steden en gemeenten over het omgaan met de toegenomen fricties in de samenleving. Dat gaat over polarisatiedynamieken, toegenomen haatspraak en communicatie over de lokale identiteit. Momenteel worden de lokale noden in kaart gebracht. Gezien de projectmatige financiering van het instituut moet dit telkens in een project worden gegoten waarna er kan worden samengewerkt met lokale actoren.

Op het federale vlak zijn verschillende gesprekken gevoerd, onder andere met staatssecretaris Sammy Mahdi over migratie, wat zal resulteren in een samenwerking rond de edubox over migratie, maar ook met minister Annelies Verlinden om ondersteuning te bieden bij de politionele noden en de nood tot het verbinden van politie en jongeren. Momenteel neemt die ondersteuning de vorm aan van de aanwezigheid in een aantal reflectiegroepen om expertise in te brengen. Hopelijk mondt dit uit in een aantal zinvolle projecten waarin het instituut een rol kan opnemen.

Momenteel denkt men na over hoe om te gaan met de voedingsbodem voor bepaalde binaire referentiekaders en wat de impact daarvan is binnen bepaalde probleemgroepen. Dit wordt samen met minister Van Quickenborne gedaan. Daarbij reikt het instituut een aantal werkbare pistes aan. Ook hier leeft de hoop dat dit in een aantal projecten zal resulteren.

Het probleem van desinformatie en fake news is een heel grote uitdaging voor de samenleving. Zeker tijdens het coronajaar versterkten polarisatie en desinformatie elkaar. Het instituut werkt samen met overheidsdiensten (bijvoorbeeld OCAD) en spin-offs van universiteiten om communicatietrends op de sociale media in kaart te brengen. Zo beoogt men een zicht te krijgen op de evolutie van bepaalde referentiekaders, de rol van de sociale media en hoe men daarop kan reageren.

Het valt op dat de universiteiten, en in het bijzonder de consortia aan de KU Leuven en de VUB, heel slagkrachtig werk leveren op Europees niveau. Het Hannah Arendt Instituut wil op Belgisch niveau die expertise projectmatig aanwenden om meer nationale datasets te hebben.

Het verbieden van sociale media is uiteraard niet aan de orde. Samen met Pieter Ballon, directeur van SMIT aan de VUB, schreef de spreker een opiniestuk met een warm pleidooi om de hedendaagse technologie, die naast negatieve ook positieve gevolgen met zich meebrengt, grondig te analyseren. De algoritmes en de like- en shareknoppen op de sociale media stellen ons voor uitdagingen. Denk daarbij aan echokamers, iets wat duidelijk zichtbaar was in 2012-2013 bij religieus geïnspireerde radicaliseringsprocessen. Vandaag manifesteert zich dat binnen andere ideologische referentiekaders. De sociale media hebben een uitdaging op het vlak van filtering. Het gaat hier niet om censuur maar om redactioneel werk zoals dat gangbaar is bij kwaliteitsvolle media, waarbij de redacteurs onderzoek doen naar de bronnen en de feitelijkheid. Daarmee houden de algoritmes geen rekening.

De zesde programmaliijn totalitarisme en democratie was vooral gericht op democratische vernieuwing. Toch moeten ook over totalitarisme enkele reflecties gemaakt worden. Zo kreeg de spreker de vraag of er in het kader van de strenge

coronamaatregelen sprake is van totalitarisme. Daarop is het antwoord neen. Totalitarisme is geen heilig concept en gaat samen met enkele uitdagingen. Totalitarisme op zich hoeft geen kernconcept te zijn, maar staat vandaag in de publieke ruimte voor een concept van hoe overheden in een onwenselijke richting kunnen afglijden. In een aantal Europese landen zoals Polen (scheiding der machten) en Hongarije (aanpak van de media) doen zich processen voor die opgevolgd moeten worden.

Omgekeerd kan ook, namelijk het verbinden van burgers met het politieke proces door het gebruik van de stem. Dan wordt aan politiek gedaan. Momenteel werkt het instituut mee aan een aantal initiatieven, onder andere in het Duitstalige landsgedeelte over democratische vernieuwing, burgerschapsparticipatie en het koppelen van de burger aan politieke besluitvormingsprocessen. Dat zal in samenwerking met Radio 1 in een podcast worden gegoten.

De eerste gesprekken tussen het instituut en de universiteiten was met de Universiteit Hasselt. Maar door een rectorwissel is dat blijven liggen. De gesprekken zijn opnieuw opgestart. Het positieve is dat de universiteit zelf het besef had om die vertaalslag te maken. Ze heeft plannen om tijdens het volgende academiejaar een opleiding binnen de humane wetenschappen in te richten.

Het onderwijs is een bijzonder belangrijke doelgroep voor het Hannah Arendt Instituut. Er zijn heel goede contacten met de verschillende onderwijskoepels en het Departement Onderwijs. Het waardevolle werk dat in het verleden via andere samenwerkingsverbanden gerealiseerd werd, is overgenomen in de Arendt Academy. Daarnaast zijn er ook nauwe contacten met het netwerk van islamexperten en andere organisaties die vanuit het Departement Onderwijs ondersteund worden. De eduboxen zijn specifiek afgestemd op het onderwijs. De VRT maakte met verschillende partners al tien eduboxen en die worden ter beschikking gesteld aan leerkrachten.

Door samenwerking met belangrijke mediapartners ontstaat een versterkende impact. Tegelijk is er behoefte aan diversifiëring. Een Canvaspubliek is nu eenmaal anders dan dat van HLN of Radio 1. Wetenschappelijke inzichten moeten breed vertaald worden.

Dergelijke samenwerkingen komen tot stand via het relationeel makelaarschap en op basis van contacten. Er lopen momenteel vijf projecten met de VRT. Daarnaast zijn er heel wat contacten met journalisten. Om dit te stroomlijnen, wordt gekeken hoe een aantal structurele processen kunnen worden opgezet. Vaak komen nieuwe projecten voort uit eerdere projecten. De thema's waarop het instituut werkt, zijn thema's waarin de samenleving geïnteresseerd is. Mediapartners zijn zoekende en gebruiken de kennis en de netwerken vanuit het Hannah Arendt Instituut. Door de positie die het instituut tussen de academische wereld en de samenleving inneemt, kunnen verschillende perspectieven worden aangereikt.

Het Hannah Arendt Instituut streeft naar het realiseren van een systemische impact op organisaties en op de samenleving. Het gaat dus niet om het aantal likes op een video. Systemische programma's opzetten met bijvoorbeeld de politiediensten zal met de politie moeten gebeuren omdat het instituut onvoldoende geloofwaardigheid heeft om dat zelf te doen. De agenten moeten zelf de instrumenten krijgen om tot die systemische impact te komen.

Het Mensenrechteninstituut zal een prominente plaats innemen en enkele belangrijke samenlevingsuitdagingen oppakken. Zodra het opgericht is, zal het Hannah Arendt Instituut aanhaken om te kijken hoe het instituut de missie van het Mensenrechteninstituut mee kan ondersteunen.

Er moet inderdaad actief naar de burger worden geluisterd. Dat hangt samen met de relatie tussen de burger enerzijds en de politiek en de overheid anderzijds. Men kan focussen op negatieve aspecten maar de politieke rechtsstaat kan ook uitgedaagd worden in het vernieuwen van de participatie. Het Hannah Arendt Instituut wil vooral een motor zijn van inspiratie en positieve motivatie zodat de burger terug kan inhaken bij de samenleving.

4.2. Antwoorden van minister Bart Somers

Minister *Bart Somers* zegt tevreden te zijn met het werk van het Hannah Arendt Instituut. Het evolueert naar een heel sterk samenwerkingsverband tussen zo goed als alle Vlaamse universiteiten. Dat maakt het uniek en laat toe om over moeilijke maar belangrijke maatschappelijke thema's zoals stedelijkheid, burgerschap en diversiteit gedegen wetenschappelijk werk te doen en dit te valoriseren voor de samenleving. Daarnaast is het lovenswaardig dat het instituut de ambitie heeft om de theoretische kennis naar de samenleving te vertalen. Daaruit blijkt ook de maatschappelijke betrokkenheid van de rectoren van de Vlaamse universiteiten.

De minister is vereerd dat het Hannah Arendt Instituut voor de stad Mechelen als uitvalsbasis koos. Het instituut is immers gehuisvest in een vleugel van het historische stadhuis. In Mechelen staat ook de Kazerne Dossin en zetelde sinds 1473 de Hoge Raad die gezien kan worden als de symbolische start van de rechtsstaat. Tot slot heeft Mechelen een heel diverse bevolking en voerde het daarrond een eigenzinnig beleid dat internationaal als waardevol en succesvol wordt aanzien.

De minister is teleurgesteld over de negatieve toon vanuit een meerderheids- en een oppositiepartij. Als er opmerkingen zijn over hoe documenten al dan niet ter beschikking worden gesteld, moet men zich tot de parlementsvoorzitter richten. Noch de minister noch het Hannah Arendt Instituut hebben documenten achtergehouden.

De bijsturing van de personeelsbezetting is wel degelijk gemotiveerd en werd goedgekeurd door de administratie. Doordat twee universiteiten wetenschappelijke medewerkers ter beschikking stelden aan het Hannah Arendt Instituut, kon iemand anders in dienst worden genomen om op wetenschapsvalorisatie te werken. Dit heeft dus niets te maken met de door sommige sprekers opgeworpen framing over communicatie.

Verder is het jammer dat de academische vrijheid op een karikaturale manier wordt aangevallen door academici in links en rechts in te delen. Het instituut is absoluut geen bastion van het links-liberalisme. De minister verwijst naar Marc Elchardus, Leo Neels, OCAD, de federale politie, het RAN, Bart De Wever, het Joods Museum van België enzovoort. Het is eigenlijk beneden de waarde van het parlement dat men de mensen van het instituut probeert te labelen en te framen terwijl vier universiteiten voor een wetenschappelijke vertaalslag van hun onderzoek met dat instituut willen samenwerken. Als men daar een probleem mee heeft, richt men zich het best tot de minister van Onderwijs. De universiteiten worden namelijk vanuit Onderwijs betaald.

De minister is in de toekomst vast van plan om intens te blijven samenwerken met het Hannah Arendt Instituut. Dat zit ook verwerkt in de beleids- en begrotingstoelichting 2022 die recent nog werd goedgekeurd door de commissie. De minister is blij dat er een academisch instituut bestaat dat werkt op stedelijkheid, burgerschap en diversiteit, aspecten waar hij rechtstreeks beleidsbevoegdheid over heeft.

Wat kan het Hannah Arendt Instituut in de praktijk betekenen? Wat kan het bijvoorbeeld betekenen voor een politieagent die door jongeren wordt aangevallen? Het instituut kan uiteraard niet rechtstreeks, op het terrein zelf iets betekenen voor

die praktijkmensen. Maar op middellange termijn kan het instituut veel betekenen. De federale politie werkt niet voor niets actief samen met het Hannah Arendt Instituut. Men zoekt er naar manieren om de kernopdracht nog efficiënter en effectiever te realiseren. Dat kan bijvoorbeeld gaan over de vraag over hoe men het best connecteert met bepaalde groepen in de samenleving waarover er nu geen informatie is. Hiervoor kan het instituut een aantal belangrijke bouwstenen aanleveren.

Daarnaast vormt het instituut de mensen op het terrein en reikt het een gemeenschappelijke taal aan om te werken aan een betere sociale cohesie. Een sterkere sociale cohesie en burgerschap zullen leiden tot het opnemen van verantwoordelijkheid voor de samenleving en de bereidheid om aan een positief samenlevingsveiligheidsbeleid mee te werken. Het instituut kan het verschil maken door het opleiden van maatschappelijk werkers en politiemensen, het bijstaan van lokale besturen, het ondersteunen van hogescholen waar er polarisatiedruk is, het ontwikkelen van methodologieën, het delen van inzichten en van een gedeelde taal enzovoort.

Het Hannah Arendt Instituut werkt ook op een aantal domeinen die verrijkend zijn voor het Plan Samenleven van de minister. In dat plan werd gekozen om werk te maken van 24 grote projecten. Ze moeten kritisch en wetenschappelijk opgevolgd worden. Een aantal van die projecten heeft betrekking op beleidsdomeinen waar het instituut academisch op werkt en voorstellen tot bijsturen kan doen. Diezelfde meerwaarde kan het instituut bieden door een kritische kijk op de werking van het Agentschap Integratie en Inburgering. Op die manier kunnen wetenschap en beleid idealiter samenwerken.

Het zal een uitdaging blijven voor het Hannah Arendt Instituut om de academische en inhoudelijke meerstemmigheid een plek te geven. Het is uit het spanningsveld tussen ideeën dat nieuwe inzichten ontstaan. Daaruit kunnen dan lessen getrokken worden om het beleid te versterken.

5. Replieken van de commissieleden en aanvullende antwoorden

Nadia Sminate zegt geen enkel probleem te hebben met het bespreken van thema's zoals diversiteit, stedelijkheid en burgerschap en visies te horen die niet stroken met haar visie. Het wordt echter problematisch als enkel die visies aan bod komen. Vandaag komen er te weinig kritische stemmen aan bod in het Hannah Arendt Instituut. Heel recent worden nu blijkbaar toch andere sprekers uitgenodigd. Dan bracht de aanhoudende kritiek toch iets teweeg. De spreker is het ermee eens dat meerstemmigheid aan feitelijkheid moet worden gelinkt. Maar zij die de band tussen beide moeten beoordelen, kunnen er ook een eenzijdige visie op nahouden.

Het is de taak van parlementsleden om te controleren of overheidsmiddelen op een correcte manier worden gebruikt. Er gaat jaarlijks ongeveer 320.000 euro naar het Hannah Arendt Instituut. Daarnaast is er een verslag van het Agentschap Binnenlands Bestuur waarin het agentschap zelf kritiek uit op het aanwenden van die middelen. In het verslag staat: "Als de minister van Binnenlands Bestuur van oordeel was of is dat het in de projectomschrijving eerder een theoretische personeelsbezetting betrof, waar naar eigen goeddunken door de subsidieverkrijger kon of kan van afgeweken worden, dan had dit ook in het ministerieel besluit moeten opgenomen of verduidelijkt zijn. De vraag rijst dan waarom in dat geval in het ministerieel besluit sowieso een verwijzing naar de projectaanvraag zou zijn opgenomen. Ook het feit dat volgens een anonieme bron al deze evoluties besproken zijn binnen de stuurgroep met het ABB, verandert hier niets aan. Los van het feit dat het niet duidelijk is of de volledige personeelsproblematiek besproken en goedgekeurd werd op de stuurgroep, blijft de vaststelling dat de afdeling Lokale

Financiën bevoegd voor de financiële controle zich niet gebonden acht door de standpunten zoals achteraf geuit door de stuurgroep. De afdeling Lokale Financiën houdt zich aan hetgeen opgenomen is in het ministerieel besluit. In het ministerieel besluit staat duidelijk gesteld 'zoals omschreven in de projectaanvraag'." Het is voor de spreker dan ook duidelijk dat de administratie kritiek uit op de manier waarop de middelen werden aangewend.

Het wordt de parlementsleden moeilijk gemaakt om parlementair werk te leveren als er geen nota's of kopieën mogen worden genomen uit documenten die ter beschikking worden gesteld; dit in tegenstelling tot een burger die dat wel allemaal kan. Nadia Sminate heeft de documenten opgevraagd bij de parlementsvoorzitter, die ze op haar beurt opvroeg bij de minister. Het is de minister die heeft bepaald in welke vorm de parlementsleden de documenten ter inzage krijgen. Dat is ook aangekaart op het Uitgebreid Bureau en daar werd bevestigd dat dit het parlementaire werk bemoeilijkt.

Sam Van Rooy zegt dat hij de Kazerne Dossin in het verleden reeds bezocht heeft. Hij stelde er vast dat het museum, naast het herdenken van de gebeurtenissen, lessen wil trekken uit het verleden. Hier kan de vraag gesteld worden welke lessen er worden getrokken. De enige les die men toen in de Kazerne Dossin en nu in het Hannah Arendt Instituut wil trekken, is dat men zich moet openstellen voor elke vorm van diversiteit om een nieuwe holocaust te voorkomen. Wie zich daartegen verzet, wordt weggezet als een halve nazi die de weg naar de gaskamers voorberedt.

Sam Van Rooy trekt andere lessen uit de Holocaust en kijkt daarvoor naar wat er concreet in de straten gebeurt. De Joden die vandaag wegtrekken uit de steden doen dat wegens het nieuwe antisemitische gevaar komende van islamitische migranten en asielzoekers. *Le Figaro* liet optekenen dat er in één decennium 50.000 Joden wegtrokken uit de regio Parijs. Dat wijt de spreker aan de toenemende islamisering en heeft niets te maken met Marine Le Pen of Eric Zemmour.

Sam Van Rooy is voorstander van meer stemmen, meer debat, meer openheid en diversiteit van opvattingen. Niemand pleit ervoor dat het Hannah Arendt Instituut mensen zou opvoeren die de Holocaust ontkennen. Er zijn echter nog veel meningen tussen zij die nu aan het woord gelaten worden en zij die racistisch zijn of een complottheorie aanhangen. De spreker meent trouwens dat er al racisten door het instituut worden opgevoerd. *Herman Van Goethem* bijvoorbeeld vindt hij een antiblanke racist die opmerkt dat de aula's te wit zijn. En volgens *Landry Mawungu* is elk falen van de gekleurde mens de schuld van de blanke racistische westerling. Daar tegenover moeten ideeën gezet worden die nog niet aan bod kwamen. *Eric Zemmour* bijvoorbeeld is een intellectueel die al jaren boeken schrijft en ideeën ontwikkelt. Zulke mensen zijn er ook in Vlaanderen, Nederland of Duitsland, maar men hoort hun meningen niet binnen het Hannah Arendt Instituut.

De links-liberale strekking overheerst vandaag overduidelijk in ideologische zin. *Sam Van Rooy* treedt de Amerikaanse journalist *Bruce Bawer* bij wanneer die stelt dat opiniërende artikels in Europese kranten niet worden geschreven met het doel om nieuwe ideeën voor het debat aan te dragen, maar om de massa eraan te herinneren wat ze moeten denken. Dat is ook wat er in onze media en in het Hannah Arendt Instituut gebeurt.

De spreker stelt vast dat niemand is ingegaan op het concreet voorbeeld vanuit het veld dat hij aanhaalde, met name dat van de politieagenten. Blijkbaar zijn de problemen hun schuld want zij moeten worden opgeleid. Niemand heeft op de agressieve cultuur van de jongeren gewezen.

Dankzij de minister is het Hannah Arendt Instituut blijkbaar verzekerd van een eindeloze subsidiestroom op projectmatige basis. Zo krijgt de minister een podium in een instituut dat hij zelf financiert. De dubieuze financiële toestanden die Nadia Sminate aanhaalde, worden door de vingers gezien. De spreker blijft zich verzetten tegen dit eenzijdige diversiteitsvehikel terwijl de N-VA de opstart ervan heeft goedgekeurd.

Minister *Bart Somers* begrijpt dat Sam Van Rooy liever had dat het Hannah Arendt Instituut in Antwerpen gevestigd was. Maar de minister is blij dat het Mechelen is geworden en vindt dat het daar thuishoort.

Als het instituut in een coronajaar bijstuurt omdat het andere vormen van financiering krijgt en daardoor zijn werking kan versterken, en dat beargumenteert tegenover de administratie die daarmee akkoord gaat, dan is dat een normale en transparante manier van werken. Dat staat niet in geheime documenten, maar in verslagen die ter beschikking gesteld zijn aan het parlement. Als minister staat hij achter de gevolgde werkwijze en de goedkeuring door de administratie.

Na de tussenkomst van Sam Van Rooy is de minister nog meer tevreden over het bestaan van het Hannah Arendt Instituut. Als die tegen het instituut protesteert en Herman Van Goethem een antiblanke racist noemt, is de minister blij om in het andere kamp te zitten. Hij is tevens blij dat vier universiteiten in Vlaanderen de handen in elkaar slaan om met deze thema's, los van partijpolitieke polemieken, aan de slag te gaan. Bovendien zijn de reacties vanuit het werkveld positief. De minister herhaalt dat hij resoluut achter de werking van het Hannah Arendt Instituut staat en hij zal het instituut de komende jaren zo goed mogelijk ondersteunen. De wetenschappelijke kracht van de universiteiten zal de meerstemmigheid op het terrein garanderen.

Vanwege de bekommernis om de moeilijke wijken en de moeilijkheden die migratie en samenleven in diversiteit met zich meebrengen, verdient dit instituut gesteund te worden. De minister stelt de afgelopen twintig jaar antwoorden te zoeken om de problemen op te lossen in de plaats van de zaken op te poken. Hij kan wijken tonen waar de 'herbevolking' bezig is, waar er nog nooit zo'n groot veiligheidsgevoel is geweest. Uiteraard zijn er nog problemen maar die zijn niet te vergelijken met die van tien of vijftien jaar geleden. Problemen kunnen overwonnen worden door antwoorden te formuleren. Er kunnen wegen vooruit worden gevonden om mensen van polarisatie naar dialoog te brengen, om van onveiligheid naar veiligheid te evolueren. Dat vraagt een doorgedreven en consequente aanpak, en dat lukt niet door aan de zijlijn te staan roepen of de problemen uit te vergroten. De oplossingen komen er doordat er kan gerekend worden op een academische wereld die zich engageert om de onderzoeken te vertalen naar een breed publiek, in het bijzonder naar de mensen die daarmee in de wijken aan de slag moeten gaan. Het gaat dan om het bijstaan en empoweren van de politie, de welzijnswerkers, het onderwijs, de lokale besturen enzovoort.

Op die manier kan men van moeilijke buurten terug leefbare en diverse wijken maken. Men kan van confrontatie naar een permanente dialoog evolueren, met een politie die kordaat maar aangepast aan de stedelijke context goede antwoorden geeft op problemen die zich voordoen. Het gaat om een beleid dat niet meer als links of rechts te framen valt. Men moet problemen kordaat kunnen aanpakken, maar tegelijk ook het burgerschap versterken, de stedelijkheid als een positief gegeven omarmen en de diversiteit niet alleen als een probleem maar ook als een opportuniteit zien. Zo zitten onze steden vandaag nu eenmaal in elkaar. Het Hannah Arendt Instituut kan daarin een ondersteunende rol spelen, door de politiek en het werkveld ideeën en good practices aan te reiken zodat de problemen worden opgelost in plaats van opgepompt. Uiteindelijk zetten het instituut en de betrokken universiteiten zich in voor een beter Vlaanderen en de minister is hen daar dankbaar voor.

Kris VAN DIJCK,
voorzitter

An MOERENHOUT
Nadia SMINATE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
AgII	Agentschap Integratie en Inburgering
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen
HIVA	Hoger Instituut voor de Arbeid (KU Leuven)
HLN	Het Laatste Nieuws
imec	Interuniversitair Micro-elektronicacentrum
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
RAN	Radicalisation Awareness Network
SBO	Strategisch Basisonderzoek
SMIT	Studies in Media, Innovation and Technology
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
UHasselt	Universiteit Hasselt
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVI	Vlaams Vredesinstituut
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk